

Особливості адміністративно-правового регулювання інструментів фінансової політики у сучасних умовах

Ракул О. В., кандидат юридичних наук, здобувач кафедри адміністративного права та процесу (Національна академія внутрішніх справ)

Фінансова політика держави, яка визначається його діями у галузі отримання доходів, обсягів та напрямів державних видатків має бути спрямована на стабілізацію, економічне зростання або обмеження ділової активності. Політика стабілізації передбачає використання фінансових та грошово-кредитних засобів для максимального наближення ВВП до його потенційного рівня забезпечення повної зайнятості та стабільного рівня цін. Водночас розроблення та впровадження будь-яких заходів, спрямованих на регулювання процесів у суспільних відносинах неможливо без адміністративно-правового забезпечення та без врахування особливостей тих інструментів, які задіяні у певній сфері. Не є виключенням і фінансова політика держави, яка у своєму арсеналі має певний набір інструментів, доцільне використання яких призведе до, так би мовити, «запускання» механізму перетворення кризової економіки на економіку «успіху».

Інструментарій фінансової політики містить наступні складові: маніпуляція різноманітними видами податків та ставок податків, трансферні платежі, інші види державних видатків. Найважливіший комплексний інструмент та показник ефективності фінансової політики - державний бюджет, як єдиний механізм поєднання податків та видатків.

Вплив окремих інструментів фінансової політики на економіку держави відрізняється один від одного. Зокрема, державні закупівлі утворюють один з компонентів сукупних видатків, а отже і попиту. Державні закупівлі збільшують рівень сукупних видатків. Ще один різновид державних видатків - трансферні платежі. Вони не входять до складу ВВП, проте вони складають особистий дохід. Трансферні платежі опосередковано впливають на споживчий попит, збільшуючи дохід домашніх господарств.

Інструментом негативного впливу на сукупні видатки є податки. Будь-які податки - зменшення розміру наявного доходу. Зменшення наявного доходу призводить до скорочення не лише споживчих видатків, але й заощаджень.

Отже, вплив інструментів фінансової політики на сукупний попит неоднорідний. Державні закупівлі є компонентом сукупного попиту, а податки та трансферти опосередковано впливають на сукупний попит, змінюючи розмір споживчих видатків та інвестиційних видатків.

При цьому зростання державних закупівель збільшує сукупний попит, а їх скорочення призводить до зменшення сукупного попиту, адже державні закупівлі є частиною сукупних видатків.

Збільшення трансфертів також збільшує сукупний попит, з одного боку, оскільки при збільшенні соціальних трансферних виплат збільшується

особистий дохід домашніх господарств, а отже за незмінних інших умов зростає дохід, яким може розпоряджатися господарство, що збільшує споживчі видатки. З іншого боку, збільшення трансферних виплат (субсидій) юридичним особам збільшує можливості їх внутрішнього фінансування розширення виробництва, що призводить до зростання інвестиційних видатків. Скорочення трансфертів зменшує сукупний попит.

Зростання податків зворотно впливає на зазначені процеси. Збільшення податків призводить до зниження споживчих видатків (оскільки скорочується, так би мовити, «вільний» дохід) та інвестиційних видатків (оскільки скорочується нерозподілений прибуток, яка є джерелом чистих інвестицій), наслідком чого є скорочення сукупного попиту.

Як доведено ще кейнсіанцями усім інструментам фіскальної політики (державні закупівлі, податки та трансферти) притаманний мультиплікаційний ефект впливу на економіку, адже регулювання економіки має здійснюватись урядом за допомогою зазначених інструментів, насамперед за допомогою зміни розміру державних закупівель, які мають найбільший мультиплікаційний ефект. Тому якщо уряд обирає політику маніпулювання державними видатками та податками, з метою зміни рівня реального ВВП, рівня зайнятості, стимулювання економічного зростання та контролю за інфляцією, йдеться про дискреційну фіскальну політику. Реалізація такого підходу можлива лише з використанням адміністративно-правового механізму.

Дія жодного інструменту фіскальної політики неможлива без його належного адміністративно-правового забезпечення. Держава, в особі відповідних органів, постійно приймає різноманітні нормативно-правові акти, які мають на меті формувати оптимальний набір та умови дії інструментів фіскальної політики. Проте результати аналізу чинного законодавства переконливо свідчать про те, що законодавчі зміни хоча й відбуваються, але вони не є системними, досить часто їх результати є протилежними до очікуваних. Тому працюючи над формуванням ефективної фіскальної політики державі необхідно враховувати особливості сучасної соціально-економічної ситуації у суспільстві та намагатися переорієнтувати політику державних надходжень та політику державних видатків на стимулювання економічного зростання. Для цього є велика кількість інструментів, використовуючи які необхідно враховувати особливості економічних процесів, які відбуваються під впливом економічних законів.